

Com sobreviure amb èxit a les formacions d'usuaris del TFG del grau de Farmàcia

Aina Manso Santolaria

CRAI Biblioteca de Farmàcia. Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació.
Universitat de Barcelona

Resum

Aquesta intervenció és una reflexió entorn a la metodologia i els continguts del servei de formació d'usuaris del CRAI Biblioteca de Farmàcia. Prenent d'exemple la formació que s'imparteix a l'alumnat de Treball Final de Grau, s'assenyalen algunes de les principals innovacions fetes des del curs 2011-2012 fins el curs actual 2015-2016.

Comunicació

Aquesta presentació es centrarà en el servei de formació d'usuaris que oferim al CRAI Biblioteca de Farmàcia i, en concret, sobre les formacions que fem per a l'assignatura de Treball Final de Grau (TFG). M'agradaria transmetre algunes claus pel que fa al què i al com, és a dir, pel que fa als continguts i metodologia.

Per tal de contextualitzar una mica el tema: considerant només la formació reglada que imparteix el CRAI Biblioteca de Farmàcia en l'ensenyament de grau de Farmàcia, cal subratllar que som presents en dos moments clau dels estudis. Des de fa cinc cursos, fem formació per a l'alumnat del TFG, i des del curs passat (2014-2015), també en una assignatura obligatòria de 2n curs (Tècniques instrumentals)¹. Avui parlarem del TFG perquè ja tenim una trajectòria important i això ens permet fer una mica de valoració d'aquests anys.

El Treball Final de Grau és un treball final de carrera. Al grau de Farmàcia, pot ser un treball experimental o pot ser una revisió bibliogràfica. Les formacions són sobre cerca i ús de bibliografia, així com citació i gestió bibliogràfica.

Aprendre fent: sempre hem volgut fer nostra aquesta màxima i ja des de l'inici vam descartar el format de classe teòrica magistral. Per tant, són cursos de 350-400 alumnes, que organitzem en grups reduïts de fins a 25 alumnes, en aules amb ordinadors on puguin treballar individualment o en parelles.

Avaluació i revisió: cada curs, intentem reflexionar sobre allò que hem fet el curs anterior i si ha funcionat i com ha anat. I en aquest sentit, mirem a veure si és necessari o podem provar de fer

---

¹ Pel que fa a la formació reglada, des del CRAI Biblioteca de Farmàcia també impartim formació en una assignatura de grau optativa (Treball Dirigit), així com en diversos màsters de la Facultat.

algun canvi: algun aspecte que hem detectat que necessiten els nostre usuaris, o bé algun canvi pel que fa a la nostra manera de fer... tan a nivell de metodologia com de continguts.

Pel que fa a l'evolució dels continguts que expliquem: el primer curs, 2011-2012, ens vàrem limitar –si es pot dir així– a explicar el funcionament d'una base de dades, PubMed (en aquest cas, de l'àmbit de la biomedicina), i del gestor bibliogràfic RefWorks. On és la casella de cerca, on són els filtres, com crear alertes, etc.

Satisfèiem les necessitats dels nostres usuaris? Hem de pensar que són alumnes de darrer any de grau, que en algun moment o altre ja han treballat amb articles i bases de dades. Malgrat això, nosaltres ens estàvem limitant a explicar les beceroles d'una eina.

Així doncs, en cursos posteriors vàrem afegir petites dosis d'altres elements: una introducció a les bases de la cerca bibliogràfica, als criteris per a l'avaluació de la informació i a l'anàlisi de la necessitat d'informació; pel que fa a les eines, vam afegir altres bases de dades (ScFinder i Scopus, a més de PubMed; i vam substituir RefoWorks per Mendeley); i en un tercer bloc tot el que té a veure amb l'ús de la informació: plagi i honestedat acadèmica, forma de la cita i referència bibliogràfiques.

Pel que fa a les bases teòriques: aquesta introducció també l'hem anada variant. Aquí el canvi principal ha estat la durada d'aquesta part introductòria. Els primers anys hi dedicàvem trenta minuts. Aquesta part és totalment teòrica. Tot i que des del nostre punt de vista és fonamental, pedagògicament potser no era el més adient, ja que probablement no era la millor manera de copsar l'atenció de l'alumnat a l'inici de la classe.

Així doncs, si aquesta introducció abans durava trenta minuts, ara en dura només quinze. Tanmateix, aquest és un punt que encara hem de treballar. Pensem que una bona opció seria integrar els continguts teòrics en la mateixa pràctica: per exemple, quan s'explica com descarregar el text complet d'un article, aprofitar l'avinentesa per donar la definició de font primària.

Pel que fa a les eines o bases de dades: per una banda, els alumnes que fan un treball més de l'àmbit químic treballen la base de dades específica SciFinder (classes on comptem amb la participació del personal del Chemical Abstracts Service); pel que fa a les sessions amb alumnes de treballs de l'àmbit més biomèdic, aquí la principal innovació ha estat afegir Scopus a PubMed a les bases de dades. En aquest punt, intentem superar l'esquema d'"explicar el funcionament d'una base de dades": procurem treballar simultàniament les dues eines, jugant amb les dues bases de dades per comparar-les pel que fa al funcionament i als resultats. Això es fa mitjançant l'execució directa d'exemples i exercicis.

Metodologia: com fomentar la participació? Amb aquest objectiu, el segon any vam provar un mètode pedagògic anomenat Cephalonian que havíem llegit en la bibliografia professional. Mitjançant unes cartolines de colors –que emparellaven diferents preguntes i les seves

pertinents respostes— es feia participar l'alumne. El resultat no ens va convèncer: possiblement podria funcionar per a grups més petits, o amb més temps disponible, o amb cursos inferiors...

Així que vàrem rectificar i actualment apliquem el mètode tèoricopràctic basat en la següent estructura: primer s'explica el funcionament mitjançant un exemple, després es practica donant temps a l'alumnat per a fer un exercici de manera autònoma, seguidament es fa participar un alumne en la resolució en comú de l'exercici i s'afegeixen les aportacions i matisos que siguin necessaris. A través d'aquest exemple, volíem fer palesa la idea de la innovació i la revisió: arriscar-se a fer les coses diferents ha de comportar una reflexió posterior sobre si el canvi ha estat positiu o no, i si valorem que no ha funcionat del tot, en tindrem l'experiència i si cal reorientem la nostra proposta o la revisarem.

Atenció personalitzada. Aquest, en canvi, hem vist que és un acompanyament que té èxit i es podria dir que l'hem incorporat de manera força estable al servei. El curs passat ho vam fer atenent dubtes sobre citació bibliogràfica i sobre l'ús del gestor bibliogràfic Mendeley. Quan es fa una formació a un grup d'alumnes, se'ls informa que el personal de la biblioteca és a la seva disposició per resoldre dubtes a nivell individual.

Aquí pensem que és fonamental transmetre aquest missatge diverses vegades a l'aula —al principi quan ens presentem, durant, i al final— i també fora de l'aula, amb un missatge posterior al fòrum del campus virtual, per exemple. Per la nostra experiència, pensem que dóna resultats fer arribar aquest missatge de manera empàtica i amb un llenguatge molt de tu a tu amb l'alumne, amb exemples propers i pràctics.

Pel que fa als propers reptes: un dels reptes que tenim aquest curs i els propers anys és ampliar aquesta atenció personalitzada que mencionàvem. En aquest sentit, voldríem atreure l'alumne no només per a resoldre dubtes de citació bibliogràfica i Mendeley, sinó també per a la fase prèvia, la de cerca bibliogràfica. S'entrelligarien d'aquesta manera el servei de formació i un servei de tutories bibliogràfiques.

Un altre repte és incorporar l'alumnat a la reflexió: parlar amb els usuaris, conèixer-los. En aquest sentit, disposem de les enquestes de satisfacció que demanen d'omplir al final de les sessions de formació. Tanmateix, més d'una vegada hem pogut comprovar que les converses informals amb els alumnes -en acabar una sessió o més endavant- ens aporten informació i valoracions molt interessants.

Com a conclusió, voldríem subratllar l'empatia, la reflexió i la innovació com a factors decisius per a l'èxit de les formacions que fem a les biblioteques. També esmentar la part més gratificant de fer formació: el diàleg i el contacte proper amb l'alumnat; aquesta motivació es transmet i contribueix al bon funcionament del servei. Per últim, ens agradaria finalitzar fent èmfasi en els resultats de la formació: la nostra intervenció incideix en la manera com els alumnes treballen amb els recursos d'informació i superen el seu TFG. Pensem que deixem empremta.